

Stichting “De Hooge Weide” Castricum

Jaarverslag 2023 natuurbeheer Stichting De Hooge Weide

1. Inleiding

Stichting De Hooge Weide bezit en beheert als gecertificeerde particuliere natuurbeschermingsorganisatie ongeveer 120 ha grasland in de gemeentes Castricum, Uitgeest en Heemskerk (zie kaart bijlage 1).

Het eigendom van de Stichting is dit jaar uitgebreid met een perceel van ongeveer vier ha, grenzend aan Eendenkooi Van der Eng in Uitgeest. Dit perceel is vooral van belang omdat het oud grasland is en in verhouding tot andere percelen in de omgeving een afwijkende vegetatie heeft, onder andere gekenmerkt door het massale optreden van Knoopkruid. De ligging van het Kooiland is weergegeven op een kaart in bijlage 1.

2. Doelstellingen

In 2022 had het grootste deel van het eigendom nog het door provincie Noord-Holland bepaalde natuurtype “vochtig weidevogelgrasland” (N13.01) als doelstelling. De rest was aangewezen als “vochtig hooiland” (N10.02). Twee kleine percelen vielen en vallen nog steeds onder het natuurtype N12.02 “Kruiden- en faunarijck grasland”.

In 2023 is het natuurtype “vochtig weidevogelgrasland” door de Provincie aangepast naar “vochtig hooiland”.

Deze verandering zal niet leiden tot grote veranderingen in het tot nu toe gevoerde beheer, maar de focus zal wat meer dan nu komen te liggen op de flora en vegetatie van de gebieden, zonder de waarde voor weidevogels te verminderen. Het deelgebied Hooge Weide in Bakkum is aangewezen als N10.01 “Vochtig schraalland”.

3. Organisatie en werkwijze

3.1 Beheer algemeen

Het beheer van de graslanden vindt al jaren op dezelfde manier plaats. Er wordt gemaaid als de laatste weidevogeljongen kunnen vliegen of, in het geval van een perceel met een voornamelijk botanische doelstelling, de planten zijn uitgebloeid en zaad hebben gezet.

In toenemende mate laten we delen van de percelen in eerste instantie ongemaaid, om voor insecten als dagvlinders, sprinkhanen en andere insecten refugia te bieden.

Na het maaien wordt vee (koeien of schapen) ingeschaard om de hergroei van het gras onder controle te houden. Enkele kleinere percelen worden niet beweid na de eerste maaibeurt, maar in september nog een keer gemaaid.

3.2 Gebruikersovereenkomsten derden

Het maaien en inscharen van koeien en schapen wordt ieder jaar geregeld via overeenkomsten met derden. Ieder jaar sluiten we na evaluatie van het gebruik van het vorige jaar nieuwe overeenkomsten af waarin precies wordt vastgelegd wat de rechten en plichten van de Stichting en

de individuele gebruikers zijn. Op deze manier hebben we de beste controle op het gebruik van onze percelen door derden, zonder in een pachtsituatie te belanden.

3.3 Certificering en SNL-regeling

De Stichting is in 2018 gecertificeerd als Terreinbeherende Organisatie en komt daardoor in aanmerking voor het Subsiestelsel Natuur en Landschap. In 2021 heeft Stichting Certificering SNL namens de provincies een externe audit uitgevoerd om te controleren of onze Stichting nog steeds voldoet aan de eisen om in aanmerking te komen voor beheersubsidie. Deze audit was succesvol, zodat we ook de komende jaren recht hebben op beheersubsidie. In 2024 vindt er opnieuw een audit plaats.

3.4 Beheerbegeleiding

Het beheer is beschreven in het beheerplan. Dit plan wordt zo nodig aangepast op grond van nieuwe inzichten en ervaringen. Regelmatig wordt overlegd met deskundigen op velerlei gebied om het gevoerde beheer te evalueren en te optimaliseren. De jaarlijkse in eigen beheer uitgevoerde broedvogelmonitoring en de zesjaarlijkse aan een extern bureau uitbesteedde flora- en vegetatiekartering spelen hierbij een belangrijke rol.

Alle beheershandelingen, onderzoeksvormen en uit te besteden beheer zijn in een werkplan in spreadsheetvorm opgenomen. Per maand wordt aangegeven wat en waar hiervan moet worden uitgevoerd. Door het secretariaat wordt iedere drie maanden gevraagd aan te geven of de in het werkplan beschreven taken zijn uitgevoerd.

4. Weersomstandigheden

Het weer in 2023 kan als volgt worden samengevat:

Het voorjaar was extreem nat en koud: in maart dubbel zoveel neerslag als normaal en in april anderhalf keer zoveel. Pas in begin mei werd het droog en dat bleef zo tot begin juli.

5. Beheer

5.1 Peilbeheer

Een groot deel van de sloten in en tussen de percelen is door middel van stuwen afgesloten van het buitenwater. Dit buitenwater (de boezem) heeft een winterpeil van NAP-0.95m en een zomerpeil van NAP-0.85m. In principe worden jaarlijks alle sloten aan het einde van de zomer geschoond. In opdracht van het Hoogheemraadschap dienen jaarlijks bepaalde sloten te worden gebaggerd. Het schonen en baggeren gebeurt door een extern bedrijf/

Door middel van 3 windmolentjes (type Bosmanmolen), 3 plasdraspompen, van energie voorzien door zonnecellen (Poortman AL-40) en twee elektrische pompen (aangesloten op het lichtnet) kunnen we de waterstand in de interne sloot- en greppelsystemen met maximaal 40 cm verhogen ten opzichte van het boezemwater. Hiermee slagen we erin om een drietal grote plasdras gebieden te creëren die als magneten werken op steltlopers en eenden en een duidelijk positief effect hebben op de soorten en aantallen broedvogels. De plasdraspompen vullen een aantal greppelsystemen die niet via hoge slootpeilen kunnen worden bereikt. Een plasdraspomp die vlak bij het fietspad staat vult naast een greppelsysteem ook een kleine ondiepe plas. Dit ondiepe plasje werkt als een magneet op diverse eenden soorten en weidevogels. Door zijn ligging dichtbij het fietspad is dit inmiddels een trekpleister geworden voor fietsers en wandelaars

5.2 Rollen, slepen en bemesten

Een aantal percelen werd in het vroege voorjaar licht bemest met ruige mest van een biologisch werkende boer. Ieder jaar zijn dit andere percelen.

Delen van percelen met veel molshopen worden in februari gesleept om te voorkomen dat de percelen te hobbelig worden en problemen veroorzaken bij het maaien.

5.3 Maaien

Alle percelen zijn tussen eind juni en eind juli gemaaid en het maaisel afgevoerd als veevoer. Een deel van het Langeveld is al in de tweede helft van mei gemaaid, omdat dit perceel nog niet geschikt is als weidevogelgebied en ook botanisch nog geen positieve ontwikkeling vertoonde. De grasmat wordt gedomineerd door de grassoorten Gestreepte Witbol en Zachte dravik. De enige mogelijkheid om die dominantie te doorbreken en een ontwikkeling in te zetten naar bloemrijk grasland bestaat uit maaien voor de zaadzetting van het gras en dit enige jaren te herhalen. De percelen 't Leegje, Zuiderhalen en Cornelisse zijn in september voor de tweede keer gemaaid.

Delen van de percelen (met name in de hoeken) worden in eerste instantie niet gemaaid om refugia voor insecten als dagvlinders en sprinkhanen te bieden.

5.4 Bescherming tegen predatie

Het overgrote deel van de percelen wordt door middel van schrikdraadrasters of geëlektrificeerde schapennetten beschermd tegen van buiten de percelen komend onheil in de vorm van vossen, honden en katten. In totaal beslaan deze rasters en netten een totale lengte van 11 kilometer. Voor het grootste deel wordt de stroom opgewekt door kleine zonnecellen die via accu's schrikdraadapparaten van stroom voorzien. In totaal bestaat dit systeem uit acht verschillende rasters. De effectiviteit van de rasters wordt gemeten door een zevental wildcamera's, die automatisch foto's maken wanneer een dier binnen 15-20 meter voor de camera verschijnt. De foto's worden automatisch verstuurd naar een website, waar we de oogst van de afgelopen nacht iedere ochtend kunnen bekijken. Jaarlijks levert dit rond de 9000 foto's op.

Het meeste werk van eind winter tot begin zomer bestaat uit het plaatsen van de netten en schrikdraad, het meerdere keren per week controleren of er nog genoeg spanning op de rasters staat en het weer afbreken van de rasters in de loop van juni.

Tijdens het broedseizoen wordt er onder de rasters gemaaid als de vegetatie te hoog wordt en de onderste draad van de rasters raakt. Dit leidt namelijk tot aanzienlijk stroomverlies, zeker als de vegetatie nat is.

De effectiviteit van de rasters blijkt uit het feit dat er vóór het plaatsen van de rasters veelvuldig vossen, katten en bruine ratten op het beeld verschijnen, maar na het plaatsen en onder stroom zetten alleen nog regelmatig ratten worden geregistreerd.

5.6 Afwijkingen van het Beheerplan

In het Beheerplan wordt voor het overgrote deel van de percelen aangegeven dat er pas gemaaid wordt als de laatste jonge weidevogels kunnen vliegen.

Op ons perceel Langeveld is echter de vegetatie-ontwikkeling in de richting van bloemrijk grasland blijven steken in een zogenaamde dominantie-fase, waarbij enkele grove grassoorten als Gestreepte witbol en Zachte haver domineren. Dit type grasland is niet geschikt voor weidevogels en is ook botanisch weinig waardevol. Na raadplegen van relevante literatuur en overleg met grasland-deskundigen hebben we besloten het oostelijk deel van het perceel rond half mei (net voor

zaadsetting grassen) te maaien en het gewas af te voeren, nadat we uiteraard hebben nagegaan of er nesten aanwezig waren. De gevonden nesten zijn gemarkeerd en 100m2 rondom het nest is niet gemaaid.

5.7 Lessen uit het dagelijks beheer

Het extremere weer van de laatste paar jaar, met name de perioden met veel neerslag, heeft ons doen beseffen dat werkzaamheden na de broedtijd, zoals het schonen van sloten, het onderhoud van hekken, rasters, stuwen en molens niet kunnen wachten tot oktober of november, omdat het werken onder natte omstandigheden veel schade aan het grasland oplevert. Dit houdt in dat dit werk meteen na het maaien in juli en augustus plaats moet vinden

Ook zullen we kritisch kijken naar het moment van uitscharen van het vee, voordat de grasmat ernstig wordt vertrapt.

6. Inventarisatie Natuurwaarden

6.1 Inventarisatieverplichting

In 2021 hebben we besloten de inventarisaties van natuur- en landschapswaarden zelf te regelen en niet mee te liften met de provinciale inventarisaties, omdat die niet de informatie leveren die we voor een succesvol beheer nodig hebben. Dit houdt in dat iedere zes jaar een flora- en vegetatiekartering wordt uitgevoerd (uitbesteed aan een onderzoeksbureau) en dat jaarlijks in eigen beheer de broedvogels worden gekarteerd volgens de SOVON-BMP methode.

Losse waarnemingen van flora en fauna worden geregistreerd in de smartphone-app Obsmapp. Het herkennen van flora en fauna wordt aanzienlijk geholpen door het in de app geïntegreerde beeldherkenningssysteem Obsidentify.

6.2 Vegetatie-ontwikkeling

Het omzetten van cultuurgrasland naar meer natuurlijk grasland is een zaak van lange adem. In algemene zin verloopt dit proces door het verhogen van de waterpeilen, voorlopig stopzetten van bemesting, veel latere maaidata en het naweiden met vee. Deze vier maatregelen worden vaak voorafgegaan door inrichtingsmaatregelen als afplaggen, het plaatsen van stuwen en het installeren van molens en pompen.

Het duurt minstens 10 jaar voordat voorheen zwaar bemest cultuurgrasland verandert in bloemrijkere vormen van grasland. Aangezien de meeste percelen al langere tijd worden beheerd door de Stichting, begint deze ontwikkeling nu goed zichtbaar te worden.

In 2023 heeft er in de bezittingen in de Castricumerpolder een flora-kartering plaatsgevonden door een extern onderzoeksbureau. Ditzelfde bureau deed dit ook al in 2004 en 2016.

In de conclusie van het inventarisatie-rapport wordt gesteld dat

“....Op basis van de in 2023 uitgevoerde inventarisatie kunnen we stellen dat de graslanden ruimschoots aan de kwaliteitsbepaling ‘goed’ voldoen voor het natuurtype N10.02 Vochtig hooiland. Ten opzichte van 2016 zien we een duidelijke vooruitgang, zowel bij de broedvogels als bij de flora. Het aantal meetsoorten is toegenomen, maar ook het aantal groeiplaatsen”.

Kenmerkend zijn nu het massaal optreden van soorten als Grote ratelaar, Echte koekoeksbloem en Dotterbloem, terwijl in 2021 ook nieuwkomers als Moeraswespenorchis en Gewone brunel werden aangetroffen. De ontwikkeling naar meer natuurlijk grasland komt in eerste instantie tot uiting in de uitbreiding van grassoorten als Reukgras en Kamgras, vaak ten koste van soorten als Gestreepte witbol en Zachte dravik. In 2023 werden in het deelgebied Groote Ven tot onze verrassing enkele

exemplaren van de orchidee Hondskruid aangetroffen. De dichtstbijzijnde groeiplaatsen liggen in de duinen bij Wijk aan Zee.

6.3 Broedvogels

De jaarlijkse broedvogelkartering wordt uitgevoerd door vrijwilligers van de Stichting. In 5 inventarisatierondes tussen 1 april en 15 juni worden volgens de SOVON-BMP methode de broedvogels geïnterviewd en gedigitaliseerd. Een door SOVON ontwikkeld algoritme interpreteert de verzamelde gegevens en produceert per soort een schatting van het aantal broedparen en levert per soort een verspreidingskaart van de vastgestelde territoria.

Was in 2022 de start van het broedseizoen desastreus, voor 2023 gold hetzelfde. Het zeer natte voorjaar (in maart dubbel zoveel regen als normaal en april anderhalf keer) leidde tot een groot verlies aan legfels en sterfte van de jongen die nog wel uit het ei kwamen. Gelukkig slaagden vrijwel alle weidevogels er in een vervolglegsel te produceren. Dankzij warm en droog weer vanaf mei zijn deze late legfels vrijwel allemaal succesvol geweest.

Het aantal broedparen van de verschillende soorten ligt in het deelgebied Grote Ven/Oudevenne al enkele jaren op een stabiel zeer hoog niveau. Weidevogeldichtheden van 3 paar per hectare zijn zo langzamerhand uniek te noemen in Nederland. Met name de hoge dichtheid van de Grutto (meer dan 1 paar per hectare) doet denken aan de hoogtijdagen van de Nederlandse weidevogels in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw.

Het deelgebied Zuiderverenne is pas enkele jaren geleden ingericht en vertoont voorlopig nog een stijging van de aantallen broedvogels, maar heeft na inrichting en 8 jaar gericht beheer al vrijwel vergelijkbaar hoge dichtheden aan weidevogels als de terreinen die al 20 jaar in natuurbeheer zijn.

Bijlagen

Bijlage 1: ligging van de deelgebieden

Bijlage 1: ligging van de deelgebieden

